

Dertiende Internationale Taalkunde-Olympiade

Blagoëvgrad (Bulgarije), 20–24 juli 2015

Opgave van de groepswedstrijd

Tijdens zijn reis door Zuid-Afrika kreeg een toerist te horen dat hij een bepaald document in het Noord-Sotho moest invullen. Hoewel hij geen enkel woord van deze taal kende, kon hij makkelijk begrijpen wat het volgende betekende:

Nomoro ya phaspoto: ('paspoortnummer')

Aterese ya emeile: ('e-mailadres')

Maar hij wist niet wat dit betekende:

Leina, sefane:

Naga:

Letšatšikgvedi la matswalo:

Bong:

Batswadi:

Mma:

Tate:

Bana:

Mmala wa mahlo:

Helaas was er geen tolk beschikbaar – slechts een eentalig woordenboek van het Noord-Sotho. Dit is wat de toerist daar vond:

<i>mma</i>	<i>motswadi wa ka wa mosadi, yo a mpelegego</i>
<i>tate</i>	<i>monna yo a ntswetšego</i>
<i>bong</i>	<i>sepharologanyi seo se šupago gore motho goba phoofolo ke monna goba mosadi</i>
<i>matswalo</i>	<i>letšatši le kgvedi tšeo motho a belegilwego ka tšona</i>
<i>naga</i>	<i>lefase leo le arotšwego la go ba le batho ba bantši, leo le nago le mmušo wo o lego ka fase ga taolo ya presitente le bathuši ba gagwe; naga e šomiša tšhelete ya go fapana le ya dinaga tše dingwe</i>
<i>mmala</i>	<i>ponagalo ya selo yeo gantši e ka tšwelelago gabotse ge e le mosegare ka lebaka la mahlasedi a letšatši, selo seo se ka bonagala e le se se hubedu, tala, tšhweu bjalobjalo</i>
<i>mahlo</i>	<i>dikgokolwana tše pedi tša bošweu le boso tšeo di lego sefahlegong ka godimo ga nko, di šoma go lebelela le go bona</i>

Eerst hielp dit niet bijzonder veel. Maar al bladerend door het woordenboek kwam de toerist ook op de definities van enkele andere woorden:

Basotho	<i>batho ba Afrika Borwa bao setlogong sa bona ba tšwago nageng ya Lesotho, bao ba bolelago Sesotho sa Borwa bjalo ka polelo yeo ba e antšego letsweleng</i>
beke	<i>lebaka la go bopša ke matšatši a šupago</i>
bona	<i>go diriša mahlo go lebelela</i>
iri	<i>lebaka la nako la go bopša ke metsotso ye masometshela</i>
kgwedi	<i>lebaka le le bopšago ke dibeke tše nne go iša go tše hlano</i>
leina	<i>lentšu goba sehlopha sa mantšu seo se fiwago le go relwa motho gomme a bitšwa ka lona</i>
lekgolo	<i>nomoro ye kgolo ya go bopša ke masome a lesome</i>
lesome	<i>nomoro ye nnyane ye e fetago senyane, ya go bopša ke ge go hlakanywa senyane le tee</i>
letšatši	<ol style="list-style-type: none"> <i>lebaka la nako la go bopša ke diiri tše masomepedinne</i> <i>polanete ye kgolokgolo ya nkgokolo ya mahlasedi a phišo ye ntši selemo, yeo e rotogago bohlabela mesong ya phatša leratadima go ya bodikela, ge e se gona e ba leswiswi</i>
metsotso	<i>lebaka la nako la go bopša ke metsotswana ye masometshela</i>
monna	<i>motho wa bong bja botona</i>
monwana	<i>setho sa mmele seo se lego seatleng goba leotong, sa dinokonoko sa go otlologa, gantši se šoma go swara</i>
morwa	<i>ngwana wa mošemane</i>
morwedi	<i>ngwana wa mosetsana</i>
mosadi	<i>motho wa bong bja botshadi</i>
mošemane	<i>ngwana wa bong bja botona</i>
mosetsana	<i>ngwana wa bong bja botshadi</i>
motswadi	<i>mosadi goba monna yo a nago le ngwana goba bana</i>
ngwaga	<i>lebaka la dikgwedi tše lesomepedi</i>
ngwedi	<i>selo sa nkgokolo seo se bonagalago bošego leratadimeng seo se tlišago seedi se segolo lefaseng, se hlatha mabaka a kgwedi</i>
nkgokolo	<i>sebopego sa go raretša seo se swanago le kwele ya maoto, kenywa ya tamati, namune, bjalobjalo</i>
nne	<i>nomoro ye nnyane ye e fetago tharo, ya go bopša ke ge go hlakanywa tharo le tee</i>
pedi	<i>nomoro ye nnyane ye e fetago tee, ya go bopša ke ge go hlakanywa tee le tee</i>
seatla	<i>setho sa mmele seo se lego mafelelong a letsogo sa mphaphathi sa menwana, se šoma go swara</i>
sefane	<i>leina le tee leo maloko ka moka a lapa a le šomišago</i>
šupa	<ol style="list-style-type: none"> <i>go emišetša letsogo pejana mola monwana o lebile pele ka nepo ya gore motho a bone seo se nepiwago goba seo go bolelwago ka sona</i> <i>nomoro ye nnyane ye e fetago tshela, ya go bopša ke ge go hlakanywa tshela le tee</i>
tšhelete	<i>silibera le koporo tša nkgokolo goba pampiri yeo e ngwadilwego ya khutlonne, yeo e šomišwago go reka dilo, yeo e lego bohlokwa kudu ekonoming ya naga</i>

Hierna kon hij alles invullen.

Op dat moment raakte de toerist geïnteresseerd in het Noord-Sotho, en begreep hij dat hij nu ook andere woorddefinities kon begrijpen:

koko	BONA <i>makgolo, rakgolo</i>
makgolo	<i>mmagotate goba mmagomma</i>
rakgolo	<i>tatagotate goba tatagomma</i>
setlogolo	<i>ngwana wa ngwanake</i>
kgaetšedi	<i>ngwana wa batswadi ba ka wa mosetsana goba wa mosadi</i>
moratho	<i>ngwana wa mmago, e ka ba wa mosetsana goba mošemane</i>

- (a) Nadat de toerist alles had ingevuld, zei de beambte die zijn documenten innam zoiets als “*Šupa ka monwana šupa*”. Op het eerst wist de toerist niet wat er van hem verwacht werd. Maar toen ze het hem hadden laten zien, begreep de toerist het verband tussen de twee betekenissen van het woord *šupa*. Leg uit wat het verband is.
- (b) Hoe is *tharo* gedefinieerd in het woordenboek?
- (c) Wat kan je zeggen over de oorsprong van het woord *lekgolo*?
- (d) Stel een tweetalig woordenboek van het Noord-Sotho naar het Nederlands, en een grammatica van het Noord-Sotho samen, zo volledig als dat mogelijk is vanuit de gegevens in deze groepsopdracht.

⚠ Het Noord-Sotho behoort tot de Bantoe-tak van de Niger-Congotaalfamilie. Het is een van de 11 officiële talen van de Republiek Zuid-Afrika, waar ongeveer 4,6 miljoen mensen het als moedertaal spreken. —*Boris Iomdin*

Nederlandse tekst: Aleksei Nazarov.

Succes!